

La definició de les principals hipòtesis de partida per al projecte de gestió i ordenació del Parc Rural de la Torre Negra

Antoni Casamor

En la redefinició contemporània del concepte "parc" influeixen molts factors diferents però cada cop és més clar que aquest concepte a sofert una mutació gradual amb el temps i ha ampliat moltíssim el seu camp d'aplicació.

Fa unes dècades s'entenia per "parc" l'aplicació urbana d'aquest concepte. Un parc era un jardí públic obert als ciutadans que cerquen en aquest espai el que la ciutat no els hi pot donar: els elements naturals del paisatge. El parc implicava una certa importació de "natura" dins de la ciutat. Es construïen llacs, comunitats vegetals, fins i tot textures naturals (roques, coves, cascades d'aigua...) com si fossin naturals. Aquest sentit escenogràfic dels parcs urbans tenia la natura com a protagonista, però era generalment una natura llunyana, exòtica, no ben bé el paisatge que envoltava a la ciutat. (...)

Els Rodals de la Torre Negra tenen un interès paisatgístic en si mateix. Totes les intervencions que es puguin proposar tindran com a objectiu principal el manteniment i potenciació i revitalització del paisatge que és el del Vallès, per tant no la recreació d'un paisatge diferent o llunyà.

Els elements naturals dels Rodals de la Torre Negra son un dels objectius del present estudi, per tant la primera concepció del parc, en aquest cas no ha d'implicar la "importació" de "natura" ni l'artificialització de l'espai.

En aquest indret s'hi donen diversos fets importants:

- La situació dels terrenys respecte de la ciutat de Sant Cugat en una franja estratègica de gran importància que caldrà tenir especialment en compte en el seu tractament.
- La grandària dels terrenys respecte al nucli urbà de la ciutat de Sant Cugat. El gran mida de l'àmbit definit com de preservació (en la documentació marc de formació de la Comissió Torre Negra), unes 160 hectàrees, que són una superfície gairebé equivalent a la grandària que tenia el nucli urbà de la ciutat en la passada dècada.
- Des d'un punt de vista paisatgístic, l'àmbit de referència, donada la dimensió d'aquests terrenys i la seva situació estratègica no és exclusivament el municipi de Sant Cugat sinó l'àmbit comarcal-metropolità. En aquest àmbit de referència, ni la ciutat ha arribat a assolir cotes de densitat i d'"urbanitat" que facin imprescindible la creació de jardins públics, ni la societat que utilitza la comarca necessita tenir aquests espais en relació a la residència habitual. La mobilitat que es gaudeix a hores d'ara, i les possibilitats d'oci que aquesta implica dona un tomb al concepte de parc metropolità d'aquestes característiques.
- L'àmbit de referència ja disposa d'altres espais "naturals" o espais "lliures" de característiques conegudes i de diferents grandàries: D'una banda en els nuclis urbans han estat construïts parcs urbans de dimensions oscil·lants entre les 1 i les 30 hectàrees que tenen la característica principal de situar-se "dins" dels teixits urbans en contacte directe amb la residència. D'altra banda existeixen grans reserves "naturals" anomenades parcs o zones protegides, més llunyanes generalment dels teixits urbans i amb gran abundància d'elements naturals ja preexistents i que son conservats (Parc de Collserola, Sant Llorenç...)

- Podem anomenar també en l'oferta d'oci lligada a la mobilitat, els parcs temàtics, situats, fins el moment, fora de l'àmbit comarcal i que estan especialitzats en donar sortida a gran part de les sol·licituds d'oci i de vacances de la població, però que no es plantegen la protecció de la natura autòctona com a objectiu intrínsec.

Quina ha de ser, doncs, la identitat d'un espai lliure d'aquestes característiques en relació a l'entorn on es troba ubicat, a la relació amb la població que l'envolta, i a la grandària que pot arribar a assolir?

En primer lloc ens trobem davant del que podem anomenar una "nova" generació de parcs metropolitans. Aquests han rebut fins el moment la denominació de Parcs Periurbans. Es tracta de parcs de grandària entremig entre els parcs urbans i els grans espais naturals que se situen en les zones de límit dels teixits urbans i que, per tant, juguen un important paper de connexió física i de relació d'ús entre els dos "sistemes" anteriors.

A part d'aquestes consideracions generals i concretament en el cas dels Rodals de la Torre Negra podem establir tres "funcions" principals que un parc d'aquestes característiques podria assumir:

Parc ecològic: La visió ecològica del paisatge amb la protecció d'espais i ecosistemes que són propers als teixits urbans i que es troben en perill de desaparició.

Parc agrari: La visió del manteniment de l'agricultura com a fet cultural i ecològic, no específicament econòmic, donat el valor que té en si mateix.

Parc cultural: La visió del paisatge existent com a resultat de la història i de la cultura amb el reconeixement de les traces i dels elements històrico-culturals que com herències del passat, es mantenen a hores d'ara en els terrenys.

Parc didàctic: La visió de la transmissió d'una específica sensibilitat cultural i ecològica d'una generació a les generacions posteriors mitjançant la materialització d'aquesta sensibilitat en un espai intel·ligible.

Parc lúdic: La visió d'un lloc agradable en el que s'hi poden donar activitats d'oci, compatibles amb les visions anteriors.

Afegint-se a aquestes consideracions importants però abstractes de la ubicació concreta dels terrenys se situen les premisses que es desprenen de les conclusions del present estudi; La situació del Parc seria triplement estratègica:

1. D'una banda formaria part integrant de la franja de terrenys que delimiten el Parc de Collserola en la seva vessant Nord en els municipis de Sant Cugat i Cerdanyola.

La visió conjunta en ambdós municipis d'aquesta realitat es considera fonamental pel correcte desenvolupament del Parc. Les possibilitats a estudiar passen per la coherència en els tractaments dels conreus dels usos de l'espai o del tractament unitari de la Riera del Sant Crist (Riera de Sant Cugat al terme municipal de Cerdanyola). La possibilitat d'itineraris conjunts és una de les possibilitats a estudiar en fases posteriors del treball en la redacció dels projectes de Gestió i Ordenació.

2. D'altra banda el Parc Rural estaria destinat a unir el sistema d'espais lliures urbans de la ciutat de Sant Cugat (Parcs urbans) amb el Parc de Collserola.

La utilitat d'aquesta continuïtat enllaça també amb la dimensió cultural i didàctica abans comentada, donada la presència de la traça del camí de Sant Medir, que pot ser entesa com a traça generadora d'un itinerari cultural des del Monestir de Sant Cugat, a través dels espais lliures de la ciutat, fins a l'interior de la Serra. La constatació d'aquests terrenys com a "porta" històrica d'accés a Collserola incideix encara més en aquesta consideració.

3. Per últim a través del reconeixement dels dos eixos anteriors en la concepció del Parc i en la continuació del present treball en els projectes de Gestió i Ordenació, el Parc podria adquirir un sentit de renovada importància des d'un punt de vista municipal i comarcal:

Des del punt de vista municipal perquè seria una peça clau en l'articulació del sistema d'espais lliures del municipi, sobretot des del punt de vista en què possibilitaria la connexió entre les dues grans àrees naturals que té el municipi: Collserola i la Serra de Galliners justament a través de l'interior del nucli urbà, en un eix lliure i cultural que passaria pel mateix Monestir.

Des d'un punt de vista comarcal, perquè a través de la connexió d'aquests dos grans espais naturals pren sentit la possibilitat de perllongar aquesta mateixa lògica en direcció Nord per tal d'enllaçar la Serra de Galliners amb el Massís de Sant Llorenç en un sistema encadenat d'espais lliures d'àmbit territorial, des de Collserola fins a Sant Llorenç i que es podria prendre com a eix articulador principal del sistema d'espais lliures territorial, no solament amb la visió de fomentar el manteniment dels elements naturals del territori sinó també d'assegurar la correcta imbricació dels fenòmens territorials entre si i articular els futurs creixements.

El tractament d'usos que es generarien al possible Parc Rural tindria com a premissa bàsica la compatibilització dels objectius generals ja exposats amb els usos existents a hores d'ara en els terrenys dels Rodals de la Torre Negra. Alguns dels usos existents es consideren prioritaris i altament compatibles amb l'orientació del Parc Rural.

Altres usos actuals seran considerats compatibles encara que no específicament desitjables, respecte dels objectius generals del parc. Finalment es definirien els usos considerats incompatibles.

L'estructura viària i de camins dels Rodals de la Torre Negra serien pel Parc Rural objecte d'estudi i de compatibilització, d'una banda amb el sistema viari previst tant pel Pla Especial d'Ordenació i Protecció del Medi Natural de Collserola, com pel que està previst en el decurs de la seva posterior gestió.

Antobi Casamor és Arquitecte (BCQ)